

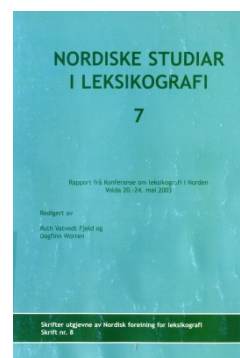
NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel: Orðaheimur - en fraseologisk begrepsordbok

Forfatter: Jón Hilmar Jónsson

Kilde: Nordiske Studiar i Leksikografi 7, 2005, s. 228-236
Rapport frá Konferanse om leksikografi i Norden, Volda 20.-24. maj 2003

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive>

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Jón Hilmar Jónsson

Orðaheimur – en fraseologisk begrepsordbok

Orðaheimur is a new Icelandic thesaurus of phrases. It is divided into two main parts. The first part is an alphabetized list of 840 concepts with subordinate phrases and idioms. The second part contains the 33.000 phrases and idioms from the first part ordered alphabetically by keywords, with references to the concepts in the first part. The phrases and idioms within the entry for each concept are presented in a standardized form and in a fixed order to make searching as easy as possible. The concepts are cross-indexed where appropriate, as they often overlap. The list of concepts is also translated into English to make the dictionary more useful for non-native speakers.

The topic of this paper is the advantages entailed in this type of lexicographic approach, bearing in mind that users need both syntactic and semantic features when searching for, and indeed when using phrasal dictionary entries. A conceptually based description of phrases must facilitate the access and demarcation of the target material, and the use of cross-references between concepts further enlarges the scope of enquiry to semantically related phrases and idioms.

1 Innledning

I mitt foredrag på NFLs konferanse i Tórshavn i 2001 (se Jón Hilmar Jónsson 2003) gjorde jeg et forsøk på å kartlegge plasseringen og presentasjonen av fraser og ordforbindelser i de ordbokstyper som er mest aktuelle når det gjelder å gi informasjon om fraseologi og fraseologiske enheter i språket. De problemer brukeren står overfor i denne forbindelse, henger for en stor del sammen med det forholdet at de fleste tradisjonelle ordbøker som behandler fraseologien, er monoaksessive, dvs. brukeren kan bare utnytte én adkomstvei til ordboksteksten og den informasjon ordboken inneholder. I denne sammenheng framhevet jeg betydningen av å tilby en polyaksessiv ordbok der fraseologien står i forgrunnen istedenfor å stå i skyggen av de enkeltord som utgjør lemmalisten til ordboken. I bakgrunnen for disse overveielserne sto en ordbok som da var under utarbeidelse, og som jeg typologisk har betegnet som fraseologisk begrepsordbok eller begrepsbasert fraseologisk ordbok over islandsk. Denne ordboken er i mellomtiden ferdigskrevet, og den utkom høsten 2002 hos JPV útgáfa i Reykjavík under tittelen *Orðaheimur – íslensk hugtakaorðabók með orða- og orðasambandskrá*.

Mitt tema på konferansen i Tórshavn ga ikke anledning til å gi et helhetlig bilde av den modell denne ordboken bygger på, og de motiver som ligger bak mitt forsøk på å gi denne modellen et konkret innhold. Denne gangen er hensikten å presentere den nye ordboken på en mer helhetlig måte, framheve det som jeg ser som fordeler ved denne ordbokstypen, og å fokusere på noen problemer jeg har kjempet med underveis, og som har krevd løsninger på ulike stadier i ordboksarbeidet. Konkrete prøver av ordboksteksten vil vise enkelte deler av dette bildet, men jeg vil først trekke frem noen av de motiver som etter min mening og erfaring underbygger en ordbok av denne type.

2 Ulike motiver for oppslag i ordbøker, «sammensatte» brukerbehov

La oss først tenke på i hvilke sammenheng vi gjerne slår opp i ordbøker for å hente informasjon om fraser og ordforbindelser. Brukeren kan være ute etter informasjon av ulik karakter:

- informasjon om ordforbindelsens formelle egenskaper
  - illustrerende funksjon (formell variasjon, faste vs. varierende ledd)
  - bekreftende funksjon
- informasjon om semantiske egenskaper til ordforbindelsen
  - forklarende/definerende funksjon
  - illustrerende funksjon (semantisk variasjon/mangfoldighet)
  - bekreftende funksjon
- informasjon om pragmatiske egenskaper til ordforbindelsen
- informasjon om syntagmatiske relasjoner (k kontekstpartnere, valens)
- informasjon om semantiske relasjoner (synonymi, antonymi, hyperonymi)
  - for å presisere betydningen med hensyn til beslektede ord og forbindelser
  - for å finne beslektede (ensbetydende) ord og forbindelser
- informasjon om sammenhengende fraseologi til enkelte ord

Denne lista er i og for seg ikke uttømmende, men den tydeliggjør i hvor ulike sammenhenger vi søker informasjon om fraseologi og ordforbindelser i videste forstand. I tradisjonelle ordbøker må vi slå opp flere ganger for å dekke disse behovene, ordbøker som i de fleste tilfeller velger ut, presenterer og beskriver ordforbindelser som underordnede enheter i forhold til enkeltord, enten det gjelder allmenne definisjonsordbøker, konstruksjonsordbøker, synonymordbøker eller begrepsordbøker. Slik erfaring viser at det dreier seg om klart adskilte behov, f.eks. kan og/eller skal de semantiske relasjoner beskrives uten sammenheng med ordenes syntagmatiske egenskaper. I realiteten er det jo ingen klar overensstemmelse mellom de behov brukeren har, og de ulike funksjoner ordbøkene kan oppfylle. Ofte dreier det seg om sammensatte behov, dvs. brukerens interesse og oppmerksomhet gjelder ikke bare én bestemt egenskap ved den aktuelle ordforbindelsen. I første omgang vil mange brukere f.eks. slå opp på enkeltord for å komme på sporet til en ordforbindelse for derfra å gå videre til andre ordforbindelser med samme betydning. Man kan også slå opp på et kjent enkeltord for å finne et passende synonym, som på sin side kan vekke et nytt behov for nærmere informasjon om de syntagmatiske egenskaper til dette synonymet.

For å imøtekomme slike sammensatte brukerbehov må man oppheve de begrensninger som gjelder for synonym- og konstruksjonsordbøker og bygge bro mellom disse to ordbokstyper, ved å fremstille ord og ordforbindelser i en større og mer fleksibel semantisk sammenheng og gjøre den syntagmatiske omgivelsen til ordene mer synlig som en strukturell og informasjonsbærende faktor i ordboksbeskrivelsen.

3. Todelt lemmaliste

En viktig forutsetning for å utvikle en brukbar ordboksmodell av denne type er en todelt lemmaliste der den ene gir tilgang til semantisk sammenhengende forbindelser og den andre gjør det mulig å plassere og anskueliggjøre forbindelsenes leksikalske og syntagmatiske egenskaper.

Denne todelingen er gjennomført i ordboken *Orðaheimur*. Den første delen består av en begrepsbeskrivelse med i alt omkring 840 begrepsoverskrifter som omfatter ca. 33.000 forbindelser (noen forekommer under flere begrepsoverskrifter). Den andre delen er et register over samtlige innholdsord i de fraser og ordforbindelser som forekommer i ordboksteksten. Denne delen har som primær funksjon å henvise til det aktuelle begrepet i den første delen ved hver enkelt forbindelse, mens en sekundær funksjon er å gi et samlet bilde av fraseologien til enkelte innholdsord og avdekke typiske konstruksjonsmønstre.

3.1 Lemmalisten til begrepsbeskrivelsen

Ved valg av tilgangs- og makrostrukturen til begrepsbeskrivelsen, står man i prinsippet overfor to alternativer. Ifølge tradisjonen ville det første alternativet være en systematisk makrostruktur med et indre hierarki der de større begrepsfelt er delt opp i mindre deler (som f.eks. i *Roget's Thesaurus*, se også Sven Lange og Lars Törnqvist 2003). Begrepsfeltet **følelser** kunne f.eks. deles opp i to områder med overskriftene **kjærlige følelser**, som bl.a. ville omfatte begreper som **glede** og **takknemlighet**, og **såre følelser** der man bl.a. ville finne begreper som **sorg** og **skuffelse**. De ulike **egenskaper** kunne deles opp på en liknende måte, med det første skillet mellom positive og negative egenskaper. Det andre alternativet består i en alfabetisk ordnet lemmaliste der alle begrepsoverskrifter er likestilt.

I *Orðaheimur* er begrepsoverskriftene ordnet etter det sistnevnte prinsippet. Denne struktureringen har klare fordeler sammenliknet med en systematisk makrostruktur. De begreper vi har med å gjøre, er av abstrakt karakter, og da er fraseologien knyttet til begrepsfelt som **følelser**, **egenskaper**, **intensjoner**, **holdninger**, **oppførsel** og **menneskelig kontakt**. Her er det vanskelig å komme fram til en systematisering som gir et hierarkisk bilde av forholdet mellom de uttrykk som tilhører og karakteriserer de enkelte begrepsoverskrifter. Istedenfor klart hierarki får vi et bilde der mange uttrykk og forbindelser knytter seg til to eller flere beslektede felter, og begrepsfeltene i større eller mindre grad overlapper hverandre.

En alfabetisk makrostruktur er også bedre i samsvar med struktureringen og framstillingen av den andre hovedkomponenten av ordboken, fraseregisteret, der eksplisitt informasjon om valens og kontekstpartnere presiserer frasenes betydning og brukskarakter, noe som krevder en detaljert oppdeling av semantisk sammenhengende uttrykk under klare og håndgripelige overskrifter. Denne avgjørelsen er også begrunnet i de uklare skillelinjene og overlappingen mellom begrepsoverskriftene som gjenspeiler uklare og flytende betydningsgrenser i den faktiske språkbruken.

3.2 Register over fraser og forbindelser i begrepsbeskrivelsen

Den andre hovedkomponenten i ordboken inneholder et komplett register over alle fraser og forbindelser i begrepsbeskrivelsen. Registeret består av en alfabetisk ordnet lemmaliste over alle innholdsord i frasene der hvert nøkkelord fungerer som overskrift for alle de forbindelser der ordet forekommer.

Ordtilfang og ordforbindelser i ordboken er av rematisk karakter, der verbaler og adverbialer utgjør en vesentlig del. Herunder inntar idiomer en betydelig plass, ved siden av en stor mengde forbindelser med karakteriserende adjektiver og substantiver. I tillegg kommer en hel del kommunikative formler av ulike typer.

Alle disse ulike forbindelser får en fast og regelbundet framstilling.

- faste vs. varierende ledd (potensielle kotekstpartnere står i hakeparentes):
eiga <góðu> gengi að fagna
gera mikið úr <þessu; afrekum hans, hættunni>
vanþakka <hjálpinu, greiðann>
<vaka og vinna> dag og nótt
<gegna starfinu, reglan gildir> til bráðabirgða
- variasjon í ordformer:
<óveðrið> gerir/gerði ekki boð á undan sér
gera/hafa gert góða ferð
- fakultative ledd (stár i parentes):
sýna (<mikla>) hugdirfsku (með <þessu>)
- markert vs. umarkert subjekt:
bera traust til <hans, hennar>
<gestina> ber/bar að garði
<ferðina> ber/bar brátt að
<honum, henni> ber að <greina nákvæmlega frá málavöxtum>
<þeir, þær, þau> bera/báru saman bækur sínar
<heimildunum; vitnunum> ber saman
<starfið> ber/hefur borið árangur

Under det siste punktet innledes frasene av verbet (i infinitiv) der det dreier seg om et animat subjekt (henvisning til personer). Et inanimat subjekt blir konkretisert foran verbet (som i den siste frasen ovenfor) og det samme gjelder for subjekt i akkusativ og dativ. Fraser der verbet krever et subjekt i flertall får også markert subjekt i form av kotekstpartnere.

I registeret viser frasene samme form som i begrepsbeskrivelsen, bortsett fra at fakultative ledd (i parentes) er utelatt.

4 Fast sorteringsregel for frasene under enkelte nøkkelord

En annen forutsetning for at tilgangsstrukturen til ordboken skal fungere, er at man kan gå ut fra en fast sorteringsregel for frasene under de enkelte nøkkelord. I *Orðaheimur* er denne regelen i og for seg ganske enkel som det framgår av Figur 1 som viser nøkkelordet *berast* i fraseregistret:

Hovedprinsippet her er en alfabetisk sortering med det tillegg at alle ledd som avgrenses av hakeparentes, blir ansett som en helhet og nøytralisert, bortsett fra den fremste parentes-en som fungerer som siste bokstav i alfabetet. Det betyr bl.a. at alle forbindelser som innledes av slike ledd, står bakerst i listen og at deres innbyrdes rekkefølge bestemmes av det fremste ordet bak den siste parentesen. På denne måten får vi f.eks. et klart skille mellom forbindelser med umarkert subjekt og forbindelser der subjektet blir konkretisert foran verbet. Vi bør også være oppmerksom på at i forbindelser med varierende ordformer, blir den siste formen nøytralisert i sorteringen.

Det er bemerkelsesverdig at til tross for et kolossalt omfang i mange tilfeller (det «største» verbet i fraseregistret strekker seg over 11 tospaltede sider) betyr sorteringsregelen at verbene er bedre egnet til effektive oppslag enn substantivene, der nøkkelordet ikke i samme grad har en klar og synlig plassering som et gjennomgående element i en lengere liste. Denne

berast so
berast á → MBNADUR
böndin berast að <honum, henni> → GRUN- SEMDIR
hróður <hans, hennar> berst/hefur borist <viða> → FRÆGD
láta berast með strauðum → ÓSJÁLSTEDI
orðstír <hans, hennar> berst/hefur borist <viða> → FRÆGD
þóð bers/berst í tal að <þau helðu kynnst þegar þau voru öng> → UMRÆÐUREFNI
<fylkingarnar> berast á banaspjöt/banaspjötum → ÓFRÖÐUR, VEIÐUREIGN
<honum, henni> berast/bárust höð → SKILA- DÖÐ
<honum, henni> berst/hefur borist njósn af <þessu> → FRÉTTISÞURNIR
<myndin> berst/barst upp í hendumar á mér → FENGUR
<þetta> berst/barst út um hauga → MISTÖR
<fréttin, sjúkdómurinn> berst/barst <til lands- ins, viða> → UTFRÉÐSLA-DREIFING
<honum, henni> berst/hefur borist <gjöf, bréf> → AFFENDING
<konungi> berst/hefur borist <þetta> til eyrna → FRÉTTISÞURNIR

Figur 1. *Orðaheimur*: Verbet **berast** i fraserregisteret

erfaring svarer dårlig til den store vekt substantivene tradisjonelt tildeles som adresser for fraseologiske enheter i ordbøker av ulike typer (se bl.a. Burger 1989: 594–595, Schemann 1991: 2790–2792).

5 Henvisninger til begrepsoverskriftene

Det framgår av Figur 1 at ved hver enkelt forbindelse blir det henvist til det eller de begrep forbindelsen hører til i begrepsbeskrivelsen. Brukeren kan altså søke etter hvilken som helst forbindelse under hvilket som helst nøkkelord for å finne det begrepsfelt han eller hun vil undersøke. Det betyr at brukeren ikke må kjenne til begrepsoverskriftene på forhånd. Det er også verdt å understreke at en målbevisst bruk av fraserregisteret i mange tilfeller gjør det mulig å lokalisere den informasjon brukeren er ute etter, ganske nøyaktig.

Det er nokså vanlig at ulike kontekstpartnere er den eneste forskjellen mellom to eller flere forbindelser, særlig når vi har et motsetningsforhold som kommer til uttrykk gjennom varierende kvantorer eller adverb:

bera <lítið, ekkert> úr bítum **hagur/gróði**
 bera <talsvert, mikið> úr bítum **hagur/gróði**
 ['tjene litet/mye på noe']
 standa sig **frammistaða**
 standa sig <illa> **frammistaða**
 ['vise en god/dårlig prestasjon']
 <áhugi foreldranna> hefur <mikið> að segja **mikilvægi**
 <stuðningur hans> hefur <lítið, ekkert> að segja **lítillvægi**
 ['noe har stor/liten/ingen betydning']

Det ligger i sakens natur at slike forbindelser, f.eks. forbindelser med eller uten negasjonsordet *ekki*, må behandles på en helt annen måte i en ordbok av denne type enn i tradisjonelle

fraseologiske ordbøker eller konstruksjonsordbøker (som f.eks. i ordboken *Orðastaður*).

Selv om flertallet av forbindelsene henviser til én begrepsoverskrift, er det ganske vanlig og normalt at de henviser til to eller flere begreper. Her kan man skille mellom ulike varianter:

- **Adskilte betydninger**
bera <hann, hana> út **brottrekstur, rógur/illmælg**
- **Overlappende begrepsfelt**
bera hita og þunga dagsins **annir, ábyrgð**
hafa ofan í sig **afkoma/lífskjör, fjárhagur**
- **Egentlig vs. overført betydning**
bera hátt nefið **höfuðburður, mont**
bera höfuðið hátt **höfuðburður, stolt**

Jeg har her gitt en kort oversikt over innholdet og framstillingen av fraseregisteret og forklart hvordan det kan brukes som nøkkel til begrepsbeskrivelsen. Fraseregisteret har også hatt en stor praktisk betydning som redaksjonsverktøy under utarbeidelsen av ordboken. De formelle sammenhenger det avdekker, har gjort det lettere å foreta sammenlikninger og å sikre harmonisering i beskrivelsen av enkelte begreper.

6 Struktureringen av begrepsbeskrivelsen

Jeg vil nå gå tilbake til begrepsbeskrivelsen, og forestiller meg at brukeren har valgt forbindelsen *standa sig* eller *standa sig <illa>* for å komme på sporet til aktuelle uttrykk for betydningen 'vise en god/dårlig prestasjon'. Oppslaget leder til begrepsoverskriften **frammistaða** ['prestasjon'] i ordboksteksten (se vedlegg 1) som omfatter ca. 150 forbindelser. Struktureringen sikrer ikke en umiddelbar tilgang til den veiledende forbindelsen, det er heller ikke hovedsaken. Det viktigste er å kunne orientere seg innenfor feltet, se hvordan det deles opp i mindre felt og oppdage de felt som kan være av interesse i den aktuelle oppslagsammenheng. Som det framgår av artikkelen **frammistaða** er begrepsbeskrivelsen delt opp i mindre enheter med veiledende kommentarer om innholdet. En enkeltpil markerer det øverste trinnet (med motsetningen 'god vs. dårlig prestasjon'), underordnede felt markeres med dobbelpil (det tredje trinnet med tre piler forekommer også i noen tilfeller). Disse kommentarer har delvis en differensierende funksjon, men de kan også gjelde mindre betydningsnyanser. En ordboksbeskrivelse av denne type gir leksikografen en forholdsvis stor bevegelsesfrihet, der hensynet til de semantiske forhold innenfor enkelte begrep kan ha større betydning enn behovet for standardisering innenfor et større begrepsområde. Denne innstillingen kan også sies å være i samsvar med selve avgrensingen av begrepene slik den gjenspeiles i begrepsoverskriftene og deres innbyrdes relasjoner.

Men selv om leksikografen står ganske fritt når det gjelder utformingen av begrepsbeskrivelsen, fins det visse gjennomgående klassifiseringslementer i ordboksteksten.

Som eksempler på slike elementer kan nevnes *motsatte forhold/egenskaper* (som i det forannevnte begrepet **frammistaða**), *graduell semantisk skilnad, ulike roller i forhold til begrepet og karakteregenskap vs. oppførsel i en konkret situasjon*.

Rekkefølgen av forbindelsene innenfor de enkelte avsnitt i begrepsbeskrivelsen styres

primært av semantiske forhold og relasjoner, men det legges også vekt på å vise formelle likheter ved å knytte sammen formelt beslektede fraser, både for å framheve formelle og leksikalske mønstre, men også for å understreke samspillet mellom formelle og semantiske relasjoner.

7 Krysshenvisninger til beslektede begreper

Bakerst i hver artikkel finner vi henvisninger til beslektede begreper, jf. vedlegg 1, der det henvises fra begrepet **frammistaða** til ialt 19 nærstående begrepsoverskrifter. Henvisningene viser hvordan de enkelte begreper henger sammen. De begreper det henvises til, ligger ganske tett opp til utgangsbegrepet. Den innbyrdes rekkefølge skal være mest mulig logisk, fremst står de begreper som semantisk står nærmest til utgangsbegrepet, bakerst står (i tilfelle) begreper med motsatt betydning. Ved hjelp av disse henvisningene kan brukeren gå videre i sin søking, enten for å få klarere svar på det opprinnelige spørsmålet, eller, på bakgrunn av nye oppdagelser underveis, for å utvide søkefeltet i en eller annen retning. Det betyr at overfor hvert enkelt søkeobjekt kan brukeren i de fleste tilfeller nøye seg med ett oppslag i fraserregistret, den videre søkingen foregår ved hjelp av de ledelementer begrepsbeskrivelsen inneholder.

Det kan f.eks. være aktuelt å skille mellom motsatte betydninger under to atskilte overskrifter, ikke minst når det dreier seg om felt som dekker en stor mengde fraser og ordforbindelser. I stedet for at en semantisk motsetning dekkes av én overskrift, som vi ser under **frammistaða**, kan et felt av denne type deles på to motsatte overskrifter. Det er f.eks. tilfellet for overskriftene **árangur** ('resultat') vs. **árangursleysi** og **fyrirhyggja** ('omtanke') vs. **fyrirhyggjuleysi**. En slik todeling vil være enda mer aktuell når ingen av overskriftene er betydningsmessig nøytral, som f.eks. **bjartsýni** ('optimisme') vs. **svartsýni** ('pessimisme').

8 Begrepsoverskrifter med ulik semantisk dekning

Valget av begrepsoverskriftene kan naturligvis vurderes ut fra flere synspunkter, f.eks. ut fra forholdet mellom begrepsoverskriftene som termer i ordboken på den ene side, og som ord i den faktiske språkbruken på den andre side. Men en slik vurdering har liten betydning for andre enn morsmålsbrukere. Jeg vil allikevel tilføye at mange overskrifter er sammensatt av to ord, for å få til en skarpere presisering av betydningen eller en bedre dekning av fraseologien: **ósérhlífni/fórnfýsi**, **bernska/æska**.

Her er det ikke mulig å gå inn på alle problemer som har dukket opp underveis ved å få alle de omtrent 840 termer på plass. Generelt har det gått nokså problemfritt å velge kjente og etablerte ord som betegnelser for de forskjellige begreper. Men i noen tilfeller besto den beste løsningen i å ty til temmelig ukjente ord eller nydannelser for å få til en skikkelig dekning av vedkommende begrepsfelt. Slike overskrifter vil sikkert virke fremmedartet i første omgang, men i praksis vil de neppe ha noen forstyrrende virkning for brukeren.

9 Liste med engelske ekvivalenter til begrepsoverskriftene

Ordbokens tilgangsstruktur skal sikre en problemfri og fleksibel adgang til den informasjon ordboksteksten inneholder. Det gjelder i hvert fall for de brukere som har praktiske ferdig-

heter og kunnskaper i islandsk. De fremmedspråklige brukere som har begrensede ferdigheter og kunnskaper i språket, vil derimot støte på visse hindringer og problemer. For å imøtekomme denne viktige brukergruppe, som under innlæring av språket kan ha ganske stor nytte av en ordboksbeskrivelse av denne type, ble det lagt til en alfabetisk liste med engelske motsvarigheter til de islandske begrepsoverskriftene. Vedlegg 2 inneholder et lite avsnitt av denne lista. Det må understrekes at en slik liste bare kan fungere som en slags førstehjelp i de tilfeller brukeren ikke kjenner til eller ikke finner en islandsk ordforbindelse som gjengir den aktuelle betydning, eller har ufullkommen innsikt i framstillingen og sorteringen av fraseologien.

Selv om fremmedspråklige ekvivalenter til de islandske begrepsoverskriftene i mange tilfeller vil være unøyaktige og det har vist seg å være problematisk å komme fram til en treffende engelsk ekvivalent i enkelte tilfeller bedrer den engelske listen ordbokens tilgangsstruktur. Hovedsaken er at den viser de muligheter man har til å gi en ordboksbeskrivelse av denne type en tospråklig eller flerspråklig dimensjon. Her er det ikke minst aktuelt å tenke seg en tilknytning til ett eller flere av de nordiske språk.

10 Sluttord

Innledningsvis ble det framhevet hvor ulike og dels sammensatte brukerbehov som ligger bak mange ordboksoppslag som gjelder informasjon om fraser og ordforbindelser. Struktureringen og framstillingen av ordboksbeskrivelsen i *Orðaheimur* er et forsøk på å imøtekomme disse brukerbehov på en ny måte ved å gi den enkelte frase en klarere status og plassering i ordboksteksten, samtidig som brukeren kan velge ulike atkomstveier til den informasjon ordboken inneholder. Ved hjelp av krysshenvisninger kan brukeren også utvide søkefeltet i ulike retninger mer målbevisst enn det en tradisjonell framstilling av fraseologien byr på, slik den foreligger i de ulike ordbokstyper, enten det gjelder allmenne definisjonsordbøker, synonymordbøker eller begrepsordbøker.

Litteratur

- Burger, H. 1989. *Phraseologismen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch*. I: F.J.Hausmann/O. Reichmann/H.E. Wiegand/L. Zgusta (red.): *Wörterbücher/Dictionaries/Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft. Band 5.1. I*. Berlin/New York: de Gruyter, 539-599.
- Jón Hilmar Jónsson. 2001. *Orðastaður. Orðabók um íslenska málnotkun*. Önnur útgáfa, aukin og endurskoðuð. Reykjavík: JPV útgáfa.
- Jón Hilmar Jónsson. 2002. *Orðaheimur. Íslensk hugtakaorðabók með orða- og orðasambandskrá*. Reykjavík: JPV útgáfa.
- Jón Hilmar Jónsson. 2003. *Fraseologien i forgrunnen – fraseologisk register som ledd i ordbokens tilgangsstruktur*. I: Zakaris Svabo Hansen/Anfinnur Johansen (red.): *Nordiske studier i leksikografi 6*: 151–167. Tórshavn.
- Lange, Sven og Lars Törnqvist. 2003. *Thesaurus Lex: En ny svensk elektroniskt länkad thesaurus*. I: Zakaris Svabo Hansen/Anfinnur Johansen (red.): *Nordiske studier i leksikografi 6*: 181–190. Tórshavn.
- Roget's Thesaurus of English Words and Phrases*. 1988. London: Penguin Books.

Schemann, H. 1991. Die Phraseologie im zweisprachigen Wörterbuch. I: F.J.Hausmann/O. Reichmann/H.E. Wiegand/L. Zgusta (red.): *Wörterbücher/Dictionaries/Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. Handbücher zur Sprach – und Kommunikationswissenschaft. Band 5.1.* III. Berlin/New York: de Gruyter, 2789–2794.